

Bedömning för lärande

Fokus i vår undervisning och vårt arbete på Anna Whitlocks gymnasium är att eleverna tillägnar sig olika perspektiv och en acceptans av tillvarons komplexitet, med målet att eleverna når en bildningsnivå som leder till självständighet, integritet och självförtroende.

Syftet med den här texten är att kort beskriva skolans utgångspunkter vid arbete med bedömning och betygssättning i form av bedömning för lärande. Lärare på Anna Whitlocks gymnasium har förståelse för och kunskap om att bedömning påverkar elevernas motivation, självkänsla och tillförsikt.

Vad säger forskningen om betygens effekt på lärande? För att förstå forskning om betyg och bedömning krävs en förståelse för att betygssättning kan användas i olika syften. Ett syfte, som de flesta gymnasieelever känner till, är att slutbetyget från gymnasiet kan användas för att söka sig vidare till universitet eller högskola. Ju högre betyg en elev har desto längre fram i kön till en universitetsutbildning hamnar eleven. Ur ett samhällsperspektiv är betyg effektivt att använda som urvalsinstrument för högre studier, vilket forskning visar.

En del menar att betygssättning ska användas som en motivationshöjare för eleverna. Ur ett sådant perspektiv ses betyg som en belöning för elevens skolarbete. Forskning visar dock att betyget i sig inte är motivationshöjande för elever, varken som slutbetyg i en kurs eller som betyg på enskild uppgift.

Andra menar att bedömning och betygssättning är nödvändigt eftersom det är en informationskanal. Betygen ger elever och vårdnadshavare information om elevernas kunskaper är för låga och att eleven därmed behöver ”skärpa sig”. Forskning visar dock att när elever får återkoppling på sitt skolarbete i form av låga betygslänkande omdömen bidrar det ofta till att eleven presterar sämre, inte bättre i det fortsatta skolarbetet.

Om nu betygssättning varken ökar elevens motivation eller bidrar till att elever ”skärper sig”, varför har bedömningsarbetet ett så stort utrymme i skolan? Bedömning kan också ha ett pedagogiskt syfte. Det innebär att bedömningsarbetet ska bidra till att hjälpa eleven framåt i sitt lärande, så kallat *bedömning för lärande*. Att elever lär sig och presterar i skolan är inte en effekt av att de får betyg, utan är så klart en effekt av lärarens undervisning, möten mellan olika människor och det som sker i och utanför klassrummet.

För att förstå innebörden i ordet bedömning och hur arbetet med bedömning ser ut på Anna Whitlocks gymnasium kan man titta på ordets latinska ursprung. Lat. *assidēre* (jmf eng. assessment), som betyder ”att sitta bredvid”. Bedömning är alltså en stödjande process i lärande, där både lärare och elev deltar aktivt i ett samspel.

På Anna Whitlocks gymnasium strävar vi efter en undervisning som ger eleverna lust att lära och som stärker deras tillit till den egna förmågan, i det här arbetet är frågan om hur bedömning går till, vår bedömningspraktik, central. Det finns idag ett brett vetenskapligt stöd för att vårt förhållningssätt bör ligga nära det latinska ursprunget ”att sitta bredvid” som innebär en informell och stödjande process i lärande.

Forskning visar att när elever får framåtsyftande kommentarer, som visar hur eleven kommer vidare i sitt lärande, kommer detta bidra till att eleven visar ett större intresse för att arbeta med och lösa olika sorters skoluppgifter. Om eleven istället hade fått ett betyg på sin uppgift eller ett skriftligt beröm riktas fokus mot eleven som person och inte på hur eleven löst uppgiften. Risker är då stora att eleven snabbt glömmet bort att resultatet beror på elevens egen ansträngning, och inte medfödda oföränderliga egenskaper, vilket på sikt kommer bidra till minskad motivation och självständighet i studierna.

Forskning visar alltså att återkoppling i form kommentarer har en positiv effekt på elevers lärande, medan poäng och betyg har en negativ effekt. Varför är det så? När eleven skrivit ett prov och får tillbaka det av läraren med poängsumma eller en betygsbokstav så kommer eleven bara minnas just detta, vilket inte är en återkoppling som ger eleven information om hur hen ska komma vidare i sitt lärande. Betyget C eller summan 27 säger ju ingenting om vad eleven faktiskt kan eller vilka förmågor som eleven behöver träna mer på.

Nya elever på Anna Whitlocks gymnasium kan till en början uppleva arbetet med bedömning för lärande som förvirrande, och kanske till och med frustrerande. Det beror oftast på att eleverna är ovana vid återkoppling som sker på annat sätt än genom poäng och betyg på enstaka uppgifter. Forskning visar att bedömning för lärande är ett mer effektivt sätt att ge återkoppling på, den hjälper eleverna att förstå vad de kan göra för att komma vidare i sitt lärande och det ger eleverna en positiv syn på sin studieförmåga. Det är därför viktigt att elever, och även vårdnadshavare förstår varför lärare på Anna Whitlocks gymnasium inte använder poäng eller betyg på enstaka uppgifter som återkoppling.

Från grundskolan är många elever vana vid att lärare visar kunskapskraven vid återkoppling. Ibland kanske kunskapskraven dessutom visas som uppstyckade delar i ett rutnät, en så kallad kunskapsmatris. Kunskapskraven är dock inte målet för undervisningen utan ska bara användas av läraren vid ett tillfälle, i slutet av en kurs när betyg ska sättas. Kunskapskraven är skrivna av Skolverket för lärare. Innebörden i kunskapskraven ska därför bara tolkas och användas av lärare som har en lärarutbildning och är legitimerade. Att beskriva komplexa kunskaper och kompetenser är svårt. Risken är att tydliga och förenklade beskrivningar av kunskapskraven leder till förenklade och ytliga kunskaper, vilket inte överensstämmer med Anna Whitlocks gymnasiums tanke om bildning.

På Anna Whitlocks gymnasium gör vi endast två sammanfattande bedömningar per kurs. Det första tillfället är ett omdöme som ges halvvägs in i kursen. Omdömet baseras på den studieaktivitet och kunskapskvalitet som eleven dittills visat. Det andra tillfället är i slutet av kursen vid betygssättning. Då görs en helhetsbedömning av elevens kunskaper utifrån kunskapskraven för kursen.

Vi lärare arbetar hela tiden med att stötta eleverna i att hantera att lärandeprocessen är en komplex, oviss och riskfylld process. Det är därför viktigt att förstå att misstag är en naturlig och nödvändig del för att komma vidare i lärandeprocessen, det görs med stöd av återkoppling. När eleven får återkoppling behövs tid för att förstå, tänka igenom och bearbeta återkopplingens innehåll. Först därefter är eleven redo att göra ett nytt försök. Det här kallas för en återkopplingsloop. Hur lång tid en återkopplingsloop tar kan variera från några minuter upp till ett år, beroende på situation. Lärande på djupet tar tid och det gäller att som elev ha tålamod med att det är en process som vissa stunder kan vara både förvirrande och utmanande.

Exempel på hur bedömning för lärande kan se ut i ett klassrum:

- *Reflekterande undervisning:* I undervisningen samlar läraren in information om var eleverna befinner sig i sin lärandeprocess, därefter anpassar läraren undervisningen utifrån gruppen eller elevens behov. Hur läraren samlar in information varierar. Det kan vara genom texter, samtal, diskussioner, frågor, prov, m.m.

- *Återkoppling för lärande:* Läraren ger eleverna återkoppling för att föra lärandet framåt. Lärarens fokus ligger på att utifrån elevens nuvarande förståelse peka på möjliga vägar till nästa steg.
- *Kamratåterkoppling:* Elever ger varandra återkoppling. Elever utvecklas inte bara av att ta emot återkoppling från lärare, utan även av att eleven ger återkoppling till andra. Att till exempel reflektera över eller samtala om en kamrats text eller prestation ger eleven möjlighet att få syn på hur andra löst uppgiften
- *Äga sitt lärande:* Eleven bedömer sitt eget arbete och sin förståelse och gör därefter modifieringar. Ett av de första stegen på vägen mot att förstå och börja äga sitt lärande kan vara att eleven gör en egen bedömning av ett arbete och jämför sedan den egna bedömningen med lärarens bedömning.

Forskning visar att elever som övar på att försöka förstå vad man lärt sig och hur det har gått till har en större kunskapsutveckling. Att äga sitt eget lärande är mycket viktigt för att lära sig både i skolan, på universitet och senare i livet. Att äga sitt eget lärande handlar om att eleven är fokuserad på att utveckla ett eget ansvar för sin egen lärandeprocess. Det är så klart något som elever behöver få möjlighet att under gymnasietiden få öva på många gånger.

På Anna Whitlocks gymnasium strävar vi efter att ge återkoppling som ger eleverna lust att lära och stärker deras tillit till den egna förmågan. Vi tror på elevernas inneboende vilja och förmåga att ta en aktiv och drivande roll i sitt eget lärande genom att delaktighet, initiativ och kreativitet uppmuntras och förstärks.

Referenser

- Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and Classroom Learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, ss. 5:1, 7-74.
- Boud, D., & Soler, R. (den 9 Mars 2015). Sustainable assessment revisited. 400-413. London, UK. Hämtat från <https://www.tandfonline.com/toc/caeh20/current> den 14 Mars 2019
- Brookhart, S. M., Moss, C. M., & Long, B. A. (Vol. 17, No. 1, February 2010). Teacher inquiry into formative assessment practices in remedial reading classrooms. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, ss. 41-58.
- Butler, R. (1988). Enhancing and Undermining Intrinsic Motivation; The Effects of Task-Involving and Ego-Involving Evaluation on Interest and Performance. *British Journal of Educational Psychology*, ss. vol. 58, 1-14.
- Cliffordson, C. (2008). Differential prediction of study success across academic programs in the Swedish context: The validity of grades and tests as selection instruments for higher education. *Educational Assessment*, ss. 56-75.
- Dorr-Bremme, D. W., & Herman, J. L. (1986). *Assessing Student Achievement: A Profile of Classroom Practices. CSE Monograph Series in Evaluation 11*. Washington, DC.: National Inst. of Education (ED).
- Dweck, C. (2006). *Mindset. The New Psychology of Success*. New York: Ballentine Books.
- Florin Sädbom, R. (2015). *I det didaktiska spänningsfältet mellan styrning och elevers lärande - En studie av lärarens tal om och iscensättning av kursplanemål i en mål- och resultatstyrd skola*. Jönköping: Doktorsavhandling, Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping .
- Freeman, S., Eddy, S. L., McDonough, M., Smith, M. K., Okoroafor, N., Jordt, H., & Wenderoth, M. P. (den 15 April 2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. *PNAS, Proceedings of the National Academy of Sciences*, ss. 8410-8415.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, ss. 81-112.
- Hyltegren, G. (2014). *Vaghet och vanmakt - 20 år med kunskapskrav i den svenska skolan*. Göteborg, Sverige: Doktorsavhandling, Göteborgs universitet.
- Klapp, A. (2015). *Betyg, bedömning och lärande*. Stockholm: Studentlitteratur.
- Lundahl, C. (2011). *Bedömning för lärande*. Stockholm: Nordstedts.
- Lundahl, C., Hultén, M., Klapp, A., & Mickwitz, L. (2015). *Betygens geografi - forskning om betyg och summativa bedömningar i Sverige och internationellt*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- McGarrell, H., & Verbeem, J. (den 3 July 2007). Motivating revision of drafts through formative feedback. *ELT Journal Volume Oxford University Press*, ss. 228-236.
- Skolverket. (2018). *Betyg och betygssättning - Skolverkets allmänna råd*. Stockholm: Skolverket.
- Wiliam, D. (2007). Keeping Learning on track. Classroom assessment and the regulation of Learning. i F. K. Lester (Red.), *Second Handbook of research on mathematics teaching and learning*. (ss. 1053-1096). Charlotte, NC: Information Age Pub.
- Wiliam, D. (2011). What is assessment for learning. *Studies in Educational Evaluation*, ss. 3-14.
- Vingsle, C. (2017). *Formativ bedömning och självreglerat lärande: Vad behöver vi för att få det att hända?* Umeå: Doktorsavhandling, Umeå universtitet.